

VELIKO POENOTENJE

Jurij Režek

V zadnjih skoraj sto letih je za svetovno fiziko značilno mrzlično iskanje pomembnega odgovora. Tisoče fizikov po svetu se ukvarja z iskanjem odgovora, kako poenotiti področje klasične fizike, katere vrhunec je v Einsteinovi splošni relativnostni teoriji, in kvantne mehanike, katere vrhunec je Heisenbergova teorija nedoločenosti. Za vsakega od obeh fizikalnih svetov so postavljena matematična pravila, ki jih poskusi, kolikor jih je bilo mogoče izvesti zaradi omejenih tehnoloških možnosti, potrjujejo. Pri njunem združevanju pa se pojavljajo vedno nove in nove »teorije vsega«, od zelo priljubljene teorije strun, kvantne kromodinamike, zančne teorije in še več drugih. Da bi se vsaj matematično lahko oba fizikalna svetova, veliki in mali, poenotila, se izumlja celo nova, nekomutativna matematika, raziskujejo se večrazsežnostni prostori in izvajajo poskusi. Velika sredstva in pričakovanja se vlagajo v veliki hadronski trkalnik pri Ženevi, predvsem z namenom odkritja tako imenovanega božjega delca, Higgsovega bozona. Pojavljajo pa se celo zamisli, da bi se paradigma znanstvenega raziskovanja, ki temelji na eksperimentalnem dokazu, postavila na novo. Čeprav na različne načine in na različnih izhodiščih, se je svetovna fizika združila v iskanju, kot sami pravijo, »velikega poenotenja«.

Dogajanje v slovenski geodeziji me spominja na to, kar se dogaja v svetovni fiziki. Ne gre sicer za stoletje, temveč vsaj za desetletje poskusov poenotenja pri iskanju odgovorov, predvsem na področju zemljiškega katastra. Naj geodetska uprava skrbi bolj za strokovnost in kakovost podatkov ali bolj za upravne postopke? Naj se upravni postopek prepusti pravim upravnim delavcem ali naj zanj še vedno skrbijo geodeti? Naj zasebni sektor razprodaja svoje še vedno bolj ali manj tradicionalne storitve tudi za kvečjemu minimalni zaslužek ali naj se na podlagi dobrih podatkov raje preusmerja v iskanje novih, sodobnih storitev? Naj se kakovost podatkov predpisuje in nadzira ali naj se prepušča tržnim zakonitostim ponudbe in povpraševanja? Kakšne so morebitne nove organizacijske možnosti v javnem in zasebnem sektorju, ki bi podpirale nove razvojne smeri geodezije?

Glede vsega tega se slovenska geodezija ni nikoli poenotila, zato vsakič znova odpiramo ista vprašanja. Razdvaja nas neuskkljenost med znanstveno-izobraževalnim segmentom, ki mora skrbeti za razvoj stroke, med upravo, ki mora družbeno odgovorno predvsem zadovoljevati zahteve državnih podsistemov, in med geodetskimi podjetji, ki morajo graditi storitve in prihodnost na dodani vrednosti. Prvi morajo zastopati strokovnost rešitev, vendar morajo upoštevati tudi dejanske potrebe in možnosti za njihovo racionalno izvedbo. Drugi morajo zadovoljiti velike in

sistemske uporabnike s svojimi podatki, a ne le z izvajanjem informacijskih servisov in vodenjem evidenc brez standardov kakovosti njihove vsebine. Podjetnike pa mora odlikovati predvsem učinkovitost in kakovost izvajanja geodetskih del ter inovativnost pri razvoju novih storitev in izdelkov, saj samo tako lahko povečujejo dodano vrednost in ceno svojega dela. Skupni imenovalec in poenotenje geodezije pa morata biti kakovost in strokovnost. Pri oblikovanju predlogov, rešitev in storitev bi morali prisegati prav na to.

Zadnji veliki projekt geodetske uprave, obveščanje o vrednostih nepremičnin, je bil vsekakor koristen. Razgalil pa je tudi sistemsko nepovezanost ter neažurnost javnih evidenc in podatkov, hkrati pa je odprl vprašanja o kakovosti geodetskih podatkov. Zanimiv bi bil ekonomski izračun, koliko je, in verjetno še bo, dela in stroškov zaradi slabše kakovosti geodetskih podatkov, ki ne bi bili potrebni, če bi imeli kakovostne podatke že pred začetkom projekta. Zanimivo bi bilo izračunati, kolikšna je cena vzporednih rešitev in prilagoditev, ki si jih veliki uporabniki naših podatkov (v preteklih letih in verjetno tudi vnaprej) zagotavljajo sami, ker jim ne ustrezajo sedanji sistemski podatki geodezije. Mogoče je slabša kakovost podatkov v sistemskih evidencah tudi priložnost za zasebni sektor, vendar je to kratkovidno razmišljanje in delovanje, saj je vsaka neurejenost slaba za državo in geodezijo kot stroko. Zanimivo bi bilo tudi oceniti, kakšna je potencialna izguba v zasebnem sektorju, ker zaradi slabih ali neobstoječih geodetskih podatkov ne more razvijati povsem novih storitev, namesto da opravlja pretežno storitve z majhno dodano vrednostjo. Samo dobri podatki pa so lahko podlaga za dobro opravljanje geodetskih storitev, za prebojnost in konkurenčnost ob inovativnem razmišljanju o novih storitvah in izdelkih. Slabi podatki nas vračajo v preteklost, ki bi jo morali že preseči.

Za ponazoritev družbenega pomena geodetskih podatkov naj navedem podatek, ki velja za Avstrijo za leto 2000, kjer je zemljiški kataster prek taks, davkov in prodaje podatkov neposredno prispeval v državni proračun dobro milijardo evrov. Posredni, spodbujevalni delež topografskih podatkov, javno dostopnih za minimalno ceno, skupaj z geodetskim referenčnim sistemom, pa v bruto družbenem proizvodu Avstrije znaša (v sektorjih kmetijstva, infrastrukture, gradnje in drugih) vsaj 6 % (po optimistični oceni do 12 %), kar bi za Slovenijo pomenilo vsaj 2 milijardi evrov, seveda ob predpostavki, da bi imeli enako raven in razširjenost uporabe teh podatkov v omenjenih sektorjih. Na tej podlagi je bilo ugotovljeno, da je za narodno gospodarstvo boljše sistemsko zagotavljanje kakovostnih geodetskih podatkov, ki jih uporabniki vgradijo v svoje izdelke in storitve, kot pa da bi se morali uporabniki ukvarjati še bodisi s pridobivanjem podatkov ali z izboljšanjem njihove kakovosti. Tudi druge razvite evropske države sistemsko zagotavljajo kakovostne geodetske podatke, saj se bodisi zavedajo njihove družbene in gospodarske vrednosti in prednosti ali pa je takšno pričakovanje od geodezije v posamezni državi že tradicionalno.

Vendar dokazovanje pomena kakovostnih geodetskih podatkov zahteva najprej načelno poenotenje o tem v sami stroki. Zdi pa se, da geodeti ne vemo več zagotovo, ali smo sploh še zavezani geodetski strokovnosti, ali pa smo nekateri nemara bolj upravni delavci kot geodetski strokovnjaki in družbeno odgovorni javni uslužbenci, ali smo obrtniki, ki razprodajamo geodetsko stroko in s tem podcenjujemo sami sebe, ali pa smo vendarle tudi podjetniki, ki v delo vnašamo nove, inovativne in strokovne rešitve. Vendar bi morala biti kateremu koli geodetu lastna predvsem strokovnost in skrb za kakovost, kar sicer v splošnem velja za katero koli stroko ali

panogo, saj si nobena ne more privoščiti nestrokovnosti in slabe kakovosti pod svojim imenom. Brez strokovnosti in kakovosti ni stroke, je le njeno počasno razvrednotenje.

Spomnimo se na kodeks ravnanja evropskih geodetov, ki je »objavljen z namenom zagotavljanja najvišje kakovosti storitev, pospeševanja višjih ravni zaupanja v odnosih med (evropskimi) geodeti in potrošniki ter z namenom izboljšanja podobe tega poklica po vsej Evropi. Kakovost geodetskih storitev zagotavljata profesionalno strokovno znanje in neodvisnost, ki je podkrepljena z najvišjimi stopnjami profesionalnosti in upoštevanja etičnih načel.«

Strokovnost (profesionalnost) in kakovost (podatkov in storitev) naj postaneta dejanska temelja, na katerih bomo iskali rešitve, ne pa le formalni, všečni in zlorabljeni besedici na papirju, ko pišemo strateške usmeritve in kodekse. Vsaj glede tega bi morali doseči svoje »veliko poenotenje« ter na tem, kot na temeljni in nujni zahtevi, iskati rešitve in graditi prihodnost stroke.

mag. Jurij Režek
predsednik Zveze geodetov Slovenije